

111220

Til
Stortingets Justiskomite
ved Formannen,
Stortinget.

Oslø, august 1958.

Undertegnede, Partiet for Sosial Oppreisning, tillater seg herved å vende seg til Justiskomiteen som rette vedkommende, og fordi komiteen under arbeidet med Landssvikslova uttaler: "det hadde vore likso greidt for ettertida og for Rettsoppgjøret i dag om straffe- og andswersparagrafane frå 15. desember 1944 hadde vore uskrivne."

Berettigelsen av disse mange anelser blir ytterligere klarlagt når man ser på Rettsoppgjøret i lys av hva nyere dokumenterte kjensgjerninger viser.

Den faktor som idag mest preger kritikken er den, at Høyesterett ennå ikke har avsagt dom i selve grunnlaget for Rettsoppgjøret: Om krigen fortsatte for den norske stat etter avtalen av 10. juni 1940 om overgivelse og våpenstillstand for krigens varighet.

Høyesteretts første avgjørelse herom foreligger i Haalands-saken 1945. Ny dom ble avgitt herom i Five-saken i 1948, da avtalen, som lenge var ukjent, kom frem. Imidlertid ble da Høyesterett forelagt en feilaktig oversettelse, så man fremdeles venter på den avgjørende Høyesterettsdom.

Straffelovens § 36 (i dens daværende lydelse) kan bare anvendes "under krig, hvori Norge deltar eller med sådan krig for øye", og det var det Norge som stat ved § 1 i avtalen med rene ord forpliktet seg til ikke å delta i.

Overfor den kjensgjerning at Norge forpliktet seg til etter 10. juni 1940 ikke å delta i den pågående krig, blir strid om at § 36 gjelder fiende, ikke okkupant, om konstitusjonell nødrett, om at såvel Grunnlovens maktfordelingsprinsipp som Haagerkonvensjonens henleggelse av all ny lovgivning til okkupanten (Landkriksreglementet artikkel 43) hindrer Regeringens London-lovgivning, om Grunnlovens forbud mot tilbakevirkende lover etc., som bl.a. professor Skrede (ikke NS) i sin brosjyre om Landssvik (1945) og advokat

til en del i (s. 183) i sin bok "Det Urettfærdige Rettsoppgjør" (1955) har angrepet Rettsoppgjøret for, av sekundær - men dog viktig - betydning.

I. Krigsenhet ved avtale og avtalens foreleggelse.

Norges offisielle krigshandlinger opphørte helt etter 10. juni 1940 og ble ikke gjenopptatt senere. Det fremgår bl.a. av generalmajor Hensteens skrivelse av 4. april 1948 til advokat Övergrens. Det var først etter års skillet 1944-45 de norske stridskrefters operative ledelse gikk over fra britene til norsk befal, og heller ikke da foretok statlige krigshandlinger med tyskerne. (Justus Vericulator: "Den Norske Kapitulasjon" (1955) bil. 6.

Avtalen av 10. juni 1940 ble inngått mellom norsk og tysk overkommando. Initiativet ble tatt av general Ruge og diplomatisk vei, via Stockholm. Ruge handlet etter fullmakt gitt i Statsråd 7. juni, hvor hans mandat - gitt av Konge og Regjering - ble "å innstille fiendtlighetene" og "det var håpløst for Norge å fortsette krigen". (U.Komm. Bilag. Bind II s. 309 og Svensk Hvitbok s. 302).

Bare en kort meddelelse herom (at avtale var sluttet) ble sendt av norsk overkommando. Pressens kommentar hertil var temmelig unison, at krigen var slutt. Også avis-ene i Nord-Norge, som fremdeles var utenfor okkupasjonsmyndighetenes kontroll, tolket meddelelsen som krigsslutt for Norge. Beklageligvis ble ikke avtalen av norsk eller tysk myndighet offentliggjort i sin ordlyd. Denne unnlatelse er første ledd i den misere vi her står overfor.

Delvis som følge av den manglende offentliggjørelse gikk avtalen etterhånden ut av folkes erindring. Massesuggestionen er under slike tider en virkelig faktor. Forglemmelsen ble miserens annet ledd. Endog statsminister Nygaardsvold, utenriksminister Koht og forsvarsminister Ljungberg uttalte som vitner i Skancke-saken at de ikke kjente den avtale som de selv 10. juni hadde gitt general Ruge fullmakt til å inngå. Men avtalen var den forelagt i London, og deres navn, påtegnet 7. august 1940 på følgeskrivelsen fra legasjonen i Stockholm, beror i Utenriksdepartementet.

Tredje ledd i miseren skriver seg fra undersøkelsekommisjonen, som ikke innrømte eller omtaler avtalen.

Fjerde ledd er at avtalen heller ikke omhandles i forarbeidene til Landesvikensordningen av 15. des. 1944 - og likeså av Justis-

— —

departement og Storting ved forarbeidene og vedtagelse av Landsavikleva, således Odelstingsproposisjon nr. 92 for 1945-46.

Femte ledd i miseren er så - da den otterglemte avtale endelig kom frem i Retsoppgjøret - så ble den i 1948 fremlagt for Høyesterett med feilaktig oversettelse.

Statsminister Nygaardsvold sa i sin Kringkastingstale 25.juni 1940:"i de tider før krigen varte"... "både under og etter krigen" "Norge er besett". (Ny Norsk Kvitbok). I Nygaardsvolds "Beretning" av 1. febr. 1946 til Stortinget s. 19 anføres om flytningsbeslutningen som også fattedes 7. juni 1940:"Vi mener at en sann flytning vil være av den største betydning for framtiden, for så lenge som Kongen og Regjeringen fortsetter sin virksomhet i et fritt land, så lenge vil det være vanskelig for fienden å kunne etablere en lovlig regjering i Norge".

Disse uttalelser fra statsministeren ved okkupasjonstidens begynnelse og etter dens slutt synes å være tydelig nok tale.

Kong Haakon sa den 26. aug. 1940 da han i Kringkastingen fra London henvendte seg til det norske folk intet en at krigen fortsatte, men:"fra det sted vi nå holder til kan vi fortsatt representere et fritt Norge". Kongen sendte "takke og hilser til alle norske kvinner og menn". Kongen mener til "ro og orden" og "å forbli norske i sinn og tanker selv om tankene ... ikke kan onsettes i tale, skrift eller handlinger". Kongen uttalte videre 22. aug. 1945:"Våre allierte har gitt oss vårt land fritt og selvstendig tilbake". Uttrykket "gitt oss" betyr mer enn "våre allierte", som synes å være blitt et ønske-uttrykk overfor det engelske vertskap. Også den gamle Høyesterett vernet strengt om ro og orden ved dommer, referert i Rettstidende for 1940:S.344(beskyttelse av tyske soldater mot ærekrenkelser),s.535 (beskyttelse av den i § 7 omhandlede "grensevaktpolitibataljon",som avtalen av 10. juni bestemmer som de eneste, der ikke skulle "avlevere våpen og utstyr") og s. 516(beskyttelse av NS).

Det fremgår av Innst. U-Komm.Bilag ,Bind III,s.114,at flertallet i det politiske kollegium ikke trodde England ville vinde krigen og: "Det var sommeren 1940 en ikke ualminnelig mening at krigen mellom Tyskland og Norge egentlig sluttet 9. juni, og at nordmenn som fortsatte krigen i utlandet var å betrakte som frivillige som ikke bandt

- 1 -

st i den Norge." Både sterke og det vel antas, at U.komm. hadde presisert krigens endelige slutt og den hadde kjent endlyden i avtalen, som endog er så langt som å hjelpe Tysklands krigsoperasjoner, hva selve okkupasjonen ellers ikke ville ha hjemlet iflg. folkeretten. Der siktes til §§5, 6 og 7 i nedenstående avtaletext.

U.Komm.foretok, at stortingspresidentene skulle stille for Riksrrett på grunn av Riksrådsforhandlingene, forslag om kongens avsottelse m.v. Odelstinget avviste dette og begrunner det bl.a. ved sin oppfatning av situasjonen: "fortsatte være trepper krigen til den endte i Nord-Norge." (Innst. O.IX.A. 1948, s.42, annen spalte.)

Der foreligger således blandt myndighetene hjemme og ute avgjørende momenter for at krigen for Norges vedkommende var slutt. London-Regjeringen tillot at late divisjon, som var internert i Sverige, kom hjem og avga loyaltetserklæring overfor tyskerne.-. Fra norsk side ville det vært bistand etter § 86 hvis Tyskland ansåes som fiende og fra svensk side overtredelse av sin bevakningsplikt iflg. Haagerkonv. kap. V, artikkel 11. Svensk statsminister, utenriksminister og sendemann i London har alle uttalt at de anså Norges krig for slutt. Norske offiserer oppfattet også saken slik. Stortingets Protokollkomite sier også om offiserene: " hvis militære virksomhet opphørte ved krigens slutt i Norge." (Vort Land" 13. mars 1947).

- o -

II. Norsk Kapitulasjons-, Våpenstillstands- og Okkupasjonsavtale med Tyskland 10. juni 1940.

I norsk oversettelse lyder avtalen slik:

"Mellem den tyske Overkommando i Norge - representert ved Oberst i Generalstaben, Buschenhagen- og den norske Overkommando -representert ved Oberstløytnant i Generalstaben Roscher Nielsen - er idag avsluttet følgende

A v t a l e:

I betraktning av den tapre holdning som den norske 6.divisjon har vist, innrømmes den følgende ærefulle betingelser for å legge våpnene ned:

1. Søstlige norske stridskrefter legger våpnene ned og vil så lenge den nåværende krig varer ikke etter å rype dem mot Det Tyske Rike eller dets forbundne.
2. Den norske Overkommando utleverer straks de tyske krigsfanger som er i dens varetakt, samt en liste over tyske sårede og frager som

mulig være berømt ut av landet.

Den tyske Overkommando overtar oppsynet over de tyske og allierte sårede. Sykebehandlingene overtas av ansvarlige norske institusjoner.

3. Den norske Overkommando sørger for at alle våpen legges ned og avleveres sammen med alle militære transportmidler til lands og til sjøs, forråd av ammunisjon, materiell, brenselstoffer, smørelje, bilringer og sprengstoffer i ubeskadiget stand. Forråd som ikke kan avleveres skal det gis en fullstendig fortegnelse over, likledes over alle fartøyer over 100 tonn.

Den tyske Overkommando forplikter seg til å frigi de transportmidler, som er nødvendig for befolkningens forsyning, og over disse skal det settes opp en fullstendig og utvetydig liste.

4. Etter utleveringen av de tyske fanger samt våpen og militærutstyr, vil den tyske Overkommando tillate offiserer, underoffiserer og menige, som ikke er yrkesmilitære, å vende tilbake til sine hjemsteder. Yrkesmilitære har valgt mellom å gi sitt æresord på ikke mer å kjempe mot Det Tyske Rike eller dets forbundne i denne krig, eller ærefullt krigsfangenskap. Offiserene får beholde sine personlige våpen.

5. Den norske Overkommando skal straks gi den tyske Overkommando en fullstendig fortegnelse over alle utførte kamphindre for eks. land- og sjöminer, sperringer, forberedte sprengninger, (også de som er utført av de allierte tropper) med skisse over hvor de ligger, samt en skisse over alle sambandsmidler (ledningsnett og radio o.s.v.) Den norske Overkommando skal stille til rådighet for den tyske Overkommando i dens egnede forhåndenverende fartøyer og andre redskaper, som trengs til å fjerne kamphindre til lands og til sjøs, som er nevnt i forrige avsnitt.

Den norske Overkommando sørger for at flyplassene Bardufoss og Skånland snarest settes i brukbar stand.

Den norske Overkommando skal videre straks avholde seg fra å bruke de forhåndenverende sambandsmidler til å kommunisere med utlandet og sørge for at det heller ikke gjennom sivile myndigheter eller private personer finner sted noen radio-telefon-eller telegrafkorrespondanse med de stater som Det Tyske Rike er i krig med.

Grenseforbindelsen med Sverige og Finland opprettholdes i det

-2-

omfang som de økonomiske forhold krever det.

6. På forlangende og mot vederlag stiller den norske Overkommando til rådighet for den tyske Overkommando sjötransportmidler under sjöhyndig ledelse i nødvendig omfang for militærtransporter.
 7. Den demobilisering som allerede er innledet av den norske Overkommando gjøres også gjeldende for de norske tropper i Finnmark. Bestemmelsene om å nedlegge våpnene og avlevere våpen og utstyr o.s.v. gjelder i samme utstrekning for dem. Unntatt er to bataljoner og ett batteri ved Aronsen i Ost-Finnmark. Inntil grensevaktten er endelig ordnet skal disse, som hittil, ha vaktten under befaling av fylkesmannen i Finnmark under navn av henholdsvis grensevaktpolitibataljon og grensevakt-politibatteri.
 8. Den norske Overkommando gir de ansvarlige myndigheter ordre til å innbetale de krav som den tyske krigsmakt måtte stille med hensyn til los-, sjömerke- eller fyrvesenet samt med hensyn til værvarseling for å beskytte Norge og sikre skips- og luftfarten.
 9. Denne avtale trer i kraft øyeblikkelig. Den tyske sambandsoffiser ved den norske Overkommando har fullmakt til å ordne detaljspørsmål i forbindelse med avtalen.
- Avtalen er utferdiget i fem tyske og fem norske eksemplarer.
I tvilstilfelle legges den tyske tekst til grunn.

Trondheim den 10 juni 1940

For den tyske Overkommando:

Buschenhagen (s.)

For den norske Overkommando:

R. Roscher Nielsen (s.)

-2-

III. Folkeretten om en slik avtale:

Pressen og domstoler har henvist til at Konge og Regjering 7 juni 1940 sendte en kringkastingsproklamasjon om at de ville fortsette kampen utenlands. Krig nevnes ikke. Og kamp ble dengang tydet anderledes. Dessuten opphever selvsagt en avtale av 10 juni en proklamasjon av 7 juni.

Der er etter 10 juni 1940 ikke fattet beslutning om igjen å åpne krig. Det kan bare besluttet av Kongen i statsråd.

Hagerkonv. av 1907 er ratifisert av Norge i 1910 og derved blitt gjeldende også for Norge. Den er inntatt i Norsk Lovtidende for 1910 s. 406ff. Og strfl. § 14 bestemmer at den norske strafferetts virksomhets begrensning ved de i Folkeretten anerkjendte

-7-

Undtagelser. "Folkeretten bryter landets egen rett" skriver Edward Enebo i Vidensk. f. Rettsv. 1939 s. 373, jfr. Castberg i Statsv. Tidskr. 1946 s. 256.

Hægerlov. Landkr. regulerer okkupantens rettigheter og plikter.

Artikkel 25: "De overenskomster og overgivelse som avsluttes mellom de kontraherende parter skal ta hensyn til de militære øresregler. Når de engang er avsluttet, skal de samvittighetsfullt overholdes."

Artikkel 37: "Våpenstillstanden kan være almindelig eller lokal. Den første indstiller overalt de krigførende staters krigsoperasjoner, den anden kun mellom visse dele av de krigførende hære og indenfor et bestemt område." (Norsk Lovtidende 1910 s. 498).

Da avtalen av 10 juni 1940 både var kapitulasjons- og almindelig våpenstillstandsavtale var Tyskland derved blitt den norske regjering medkontrahent ved en avtale om opphør av den norske stats krigsoperasjoner overalt.

Det kan ikke være tvilsomt hva dette betyr. Og folkerettslitteraturen eks. Oppenheims International Law, 6. utg. (1944), s. 454 karakteriserer overtredelse av slik våpenstillstandsavtale hvis den skjer etter regjeringens ordre som internasjonalt rettsbrudd, og skjer det uten er det krigsforbrytelse.

IV. Høyesterett fikk seg forelagt feilaktig oversettelse av avtalen.

Man skulle ha rett til å tro, at enhver norsk patriot reagerte skarpt overfor uttalelser om at avtalen er brutt ved at Norge som stat har vært krigførende etter 10 juni 1940.

Høyesterett kom da heller ikke i Fivesaken (Rettstd. 1948 s. 164-165) til et sådant resultat (at avtalen var brutt). Men retten fant at avtalen bare var en lokal våpenstillstandsavtale "i hovedtrekk som de tidligere kapitulasjonsoverenskomster fra Sør-Norge og den samtidige på Bjørnefjell". Det var "de gjenværende stridskrefter i Nord-Norge innstillet til fredligheterne og overga seg."

Årsaken til dette var at § 1 i avtalen var blitt oversatt feilaktig, som gjellende "De samlede norske stridskrefter" i stedet for "Samtlige norske stridskrefter", som førte inn i en avtale

viser. (Tilleggsutdrag p. 11 i Fiveschen s. 13-20). I det norske eksemplar stod iøvrig: "De norske stridskrefter". Det hjemler heller ikke noen unntagelser, like så litt som den tyske tekst.

I avtalen sees det at § 9 bestemmer at avtalen skal tolkes etter den tyske tekst. I den tyske tekst står "gesamte", som betyr i samtlig, total, hel. Avtalens øvrige innhold viser også at "samtlige" passer bedre i § 1 enn "samlede" med en sådan innskrenkning som Høyesterett har lagt i ordet. Avtalen har, som det ses, bestemmelser om det hele land og overkommandoen ordre til både myndigheter og sivile. Det eneste måtte i tilfelle være innledningen om 6te divisjon. Men selve avtalen og overkommandoen som den forpliktende har intet med 6te divisjon å gjøre. Det er bestemmelsen i artikkel 35 om militære ordregiver som er grunnen til anførselen i innledningen om den tapre 6te divisjon.

Både det at avtalen er inngått mellom de to overkommandoer og ifølge fullmakt fra Konge og Regjering, gjør at der ikke bør herske tvil om at avtalen gjelder en alminnelig våpenstillstand. Og som kapitulasjonsavtale skal den også "samvittighetsfuldt overholdes".

Det vil herav forstås at vi frendeles mangler Høyesterettsdom om strl. § 86 kan brukes, så rettsoppgjøret egentlig henger i luften.

V. Kan Norge etter 10.6. 1940 ha begynt ny krigsdeltagelse?

Man vil vel imidlertid si at om krigen sluttet 10. juni, så må den være begynt igjen senere engang. Det kan ikke passe med avtalens § 1 som gjør den gjeldende for hele den da pågående krig. Det passer heller ikke med foranstående anførsler fra statsminister, Storting etc. om krigens slutt. Da bare Kongen i statsråd kan beslutte krig, og sådan beslutning ikke er tatt, og videre norsk overkommando under London-tiden har uttalt at der ikke har vært krigshandlinger mot tysk krigsmakt under statlig operativ ledelse, bør vi som nordmenn være glad for å kunne hevde at der ikke foreligger krigsdeltagelse.

Imidlertid er begrepet "frivillig innsats" såpass omfattende at der herom, især blant folk som ikke har spesialkjennskap til emnet, har hersket misforståelser. Hørske forfølgelighet og ønsket om å dele seirens materielle fordele ved andel i krigsbytte etc. er også faktorer her. Noe krigsbytte har vi selvfølgelig ikke fått på basis av avtalen og situasjonen. Dessuten måtte statlig krigsdeltagelse

hevdes for å begrunne rettsoppgjøret!

VI. Behöves fredsavtale for avslutning på krigsdeltagelse?

I Pressen og ellers har man sett den oppfatning fremholdt at krigen - i all fall krigstilstand - først opphører ved fredsavtale. Det er feil. Historien har mange bevis herpå. Fra nyere tid nevnes den tyske våpenstillstand, hvor ennå ingen fredsavtale er sluttet, bare en "generalavtale" av 26. mai 1952. Men allerede før den, hveretter "den høyeste myndighet i landet" var tillagt de allierte okkupasjonstropper (Aftenposten 9. febr. 1951 og Dagbladet 8. febr. 1951) var Tyskland via NATO blitt delaktig i våpenfellesskap med sin okkupant, og diplomatisk forbindelse var opprettet. Nevnte generalavtale skulle ikke bety mer enn avtalen av 10. juni 1940, og når Norge ved kongelig resolusjon av 15. juni 1951 opphevet krigstilstanden mellom Norge og Tyskland, så kan ikke en ensidig resolusjon bety mere enn en tosidig avtale. Og allerede før den nevnte resolusjon ble diplomatisk forbindelse opprettet med Bonn den 15. mai 1951. (Aft. 15. mai 1951). For den egyptisk-israelske våpenstillstandsavtale av 1949 foreligger i 1957 uttalelser fra FN, Sikkerhetsråd og herr Hammarskjöld om at "ingen av partene som hadde undertegnet våpenstillstandsavtalen hadde noen anledning til å påberope seg krigførendes rettigheter. FN kan ikke anerkjenne en endring i den situasjon uten at en slik endring blir godkjent av begge parter". (Aft. 26. jan. 27. febr. og 22. mars 1957.) Professor Castberg hevder også i sin "Folkereett" (1937) s. 195-196 at krigstilstand kan opphøre uten fredsavtale.

VII. Ble tiltross for avtalen krigsdeltagelse lovet de allierte?

Høyesterett i Five-saken støtter den tolkning som oversettelsesfeilen ledet til også derpå "at det i juni 1941 umiddelbart etter ankomsten til London ble tatt skritt til gjenoppbygging av hær, flåte og flyvåpen. Det førte videre til at det i mai 1941 ble inngått militæravtale med Storbritannia og at regjeringen i juni s.å. sammen med Storbritannia og en rekke tysk-okkuperte land avga høytidelig erklæring om at krigen skulle fortsette, inntil seieren var vunnet."

Utenriksdepartementet har i 1955 utgitt "Overenskomster med fremmede stater, inngått i årene 1940-1945". Der foreligger pr. 28. mai 1941: "Norsk-britisk avtale om norske væpnede styrker i Storbritannia".

-10-

De to norske utenriksministre har ikke oppfattet saken slik at dermed militærallianse var inngått, bare frivillig innsats i britiske militærinstanser. Det støttes av uttrykk som: "de skal organiseres og brukes under britisk kommando" i hovedavtalens artikkel 1, "skal knyttes til den britiske marine og stå under operativ ledelse av de britiske sjömiliter myndigheter". (Vedlegg II) "Tilknyttes til det britiske og tjenestgjøres under operativ ledelse av britiske myndigheter". Dette er heller ikke i strid med general Hansteens uttalelse om at operativ ledelse først gikk over til norsk overkommando ved årsskiftet 1944-45. Men avtalen har uttrykk som taler i retning av en allianse i strid med de nevnte sitater. Men sitatene angir innholdet av avtalen og det faller inn under frivillighetsbegrepet. Dette fremgår ennå tydeligere av artikkel 2 i vedlegg IV om at "personer tilhørende de norske luftstridskrefter, som tjenestgjør ved det britiske flygevåpen skal være underkastet det britiske flygevåpens disiplin og lov som om de var ansatt eller innrullert i det britiske flygevåpen".

Pr. 12. juni 1941 er innført: "Erklæring vedtatt på interalliert møte i St. James's Palace, London", hvor England og forskjellige eksilregjeringer og "de Gaulle, de frie franskmenns leder", alle som "i felles sak står i kamp mot overfall" har vedtatt:

1. "at de vil holde frem med striden .. inntil seiren er vunnet ... og hjelpe hverandre i denne strid så langt deres evner rekker."
2. At det ikke kan bli noen varig fred og trivsel så lenge fri folk tvinges med vold ..
3. At det eneste virkelige grunnlag for en holdbar fred er det villige samarbeid av fri folk .. og at det er deres hensikt å arbeide i fellesskap og sammen med andre fri folk for dette formål i krig som i fred."

Det synes vanskelig å tolke denne meningsuttalelse som bevis for at den norske regjering virkelig deltok i krigen tross den avtale den selv hadde tatt initiativet til fordi "det var håpløst for Norge å fortsette krigen."

VIII. Ble Norge også opprørt av de allierte?

Meningen om statlig våpenfellesskap skulle vel også falle bort ved "Avtale med Storbritannia, F.S.A. og Sovjetsamveldet om sivil-

administrasjonen og jurisdiksjon i norske områder befridd av allierte styrker" (inntatt s. 139 og 149 ff), datert 16. mai 1944. I innledningen heter det at den felles sak er "En hurtig fjernelse av tyskerne fra Norge og de alliertes endelige seir over Tyskland." Der sendes altså bestemt mellom Norge og de allierte. Innholdet viser også det: "I områder som er berørt av militære operasjoner er det nødvendig å ha for øye en første eller militær fase under hvilken øverstkommanderende for ekspedisjonsstyrken -- utøver det høyeste ansvar og den høyeste myndighet." (punkt 1) "Norske liaison-offiserer vil bli brukt som mellommenn mellom de allierte militærmyndigheter og de norske lokale myndigheter" (punkt 3). Den norske regjering bistår etter punkt 4 og 7 og "øverstkommanderende skal ha myndighet til å rekvirere innkvarteringer og forsyninger og til å bruke grunn..." (punkt 13). Jfr. avtale av 27. juli 1944, punkt 3, hvorefter også sivil arbeidskraft kan rekvireres av alliert øverstkommanderende.

Dette er som det ses en avtale den 16. mai 1944 om for Norge å påta seg en ny okkupasjon liksom den totale okkupasjon Tyskland fikk juni 1940 utenom total våpenhvile- og kapitulasjonsavtale. Tyskland hadde følgelig enda mer høyeste ansvar og myndighet og lovgivningsmakten etter artikkel 43.

Og avtalen av 16. mai 1944 ble effektiv og viser at avtalen av 28.5.1941 med England tross visse uttrykk ikke var militærallianse og i all fall som sådan ikke ble effektiv. At avtalen av mai 1944 gjennomførtes ses derav at da den tyske okkupasjon opphørte 8. mai 1945 ble den første tiden sivil og militær myndighet hos ekspedisjonsstyrkens overordnede. Norge ble ikke delaktig i krigsbyttet (tysk materiell etc.). I Morgenbl. 8 mai 1948 skriver således Carl Sköyen: "det norske tømmeret som lå igjen i Pasvik fikk vi ingen glede av til gjenoppbygningen i denne var hardest ramte landsdel. Den sagskurden som var satt igang måtte stanse, da russerne forlangte alt utlevert som alliert krigsbytte". Iløve måtte til eks. leies av Norge hos de allierte. Jfr. avtale om Alliert Krigsbytte av 24. sept. 1945, artikkel III, 2 "om - norsk - regnskap og avregning mot erstatningskrev, selv for det som "sivilbefolkningen trenger til sine livsviktige behov" (artikkel I, 7)

Norske tropper under norsk statlig operativ ledelse deltok ikke i den ekspedisjonsstyrke, som i mai 1945 besatte vårt land.

Direktør Benjamin Vogt (ikke NS) har i 2 artikler for 13. og 14. mai 1951 omhandlet avtalen av 16. mai 1944. Han påviser at frigivelsen av Norge i den russiske tekst ble formulert slik, at russisk overhøyhet og norsk suverenitet etter den tyske kapitulasjon ble avhengig av russisk meddelelse. Utenriksdepartementets kalender for 1957 viser at den russiske avtale ikke er opphevet slik som engelsk og amerikansk.

Høyesterett kan ikke ses å ha fått seg forelagt den sistnevnte avtale av 16. mai 1944. Og det er den feilaktige oversettelse av avtalen av 10. juni 1940 som var hovedargumentet hos Høyesterett. Det må derfor antas, at om spørsmålet påny kommer for Høyesterett, vil retten ikke føle seg bundet av avgjørelsen av 1948 i Fivesaken. Like så litt som Høyesterett følte seg bundet i Fivesaken (Rt.1948 s.164) av plenumsdommen 1945 i Harlandssaken.

Det påpekes også at Høyesterett i Fivesaken inntok et annet standpunkt enn de underordnede domstoler til den subjektive side av krigsdeltagelsesbegrepet, idet det i domspremissene heter: "Selv om det er på det rene at de kjensgjerninger som her er nevnt tildels har vært misforstått ..."

Høyesterett har imidlertid etter våre rettergangsregler ikke avgjørelsen av skyldspørsmålet og de underordnede har i sørgelig liten grad fulgt den anvisning Høyesterett ga i Fivesaken.

IX. Foreligger andre bevis for Norges offisielle krigsdeltagelse etter 10.6.1940?

Det kan se ut som en prominent forfatter som Trygve Lie i sin siste bok "Med England i ildlinjen" (1956) s. 57 ff. hevder norsk statlig krigsdeltagelse. Han skriver: "Nygaardsvold fremholdt meget sterkt at opplæringen og treningen av norske soldater for deltagelse i Englands forsvar, måtte baseres på frivillighet." Ingen skulle mot sin vilje tvinges til å slåss for England." Lie mente at det ikke ble gjennomført fordi vernepliktsloven anventes tross Nygaardsvolds og Hjelmtveits uenighet. Men selv om vernepliktsloven ble avsluttet anvendt foreligger der ikke bevis for at noen uvillig ble innkalt eller at de innkalt bruktes ufrivillig og under norsk kooperativ ledelse. Lie skriver ellers at der var rivninger med de britiske myndigheter og s. 227: "Eller vi det inntrykk at engelskmennene ikke ville innlede noe samarbeide med Hærens Overkommando.

-13-

Først da Forsvarets Overkommando ble opprettet i 1942 med general Wilhelm Hænsteen som sjef, lyktes det å få kontakten i orden." Men hvordan kontakten ble og utviklet seg fremgår av foranstående uttalelse fra Hænsteen i skrivelse til advokat Overgaard og avtalen av 16. mai 1944. Og derved kommer vel hr. Lie i mest overensstemmelse med sin uttalelse i skrivelse av 21. juli 1945 til Justisdepartementet: "at det ikke ble inngått noen allianseavtale." (Innst. U.komm. Bilag Bind II s. 295).

De såkalte "Raids" har også vært nevnt som bevis for krigsdeltagelse. De fant sted i febr. 1941 i Stamsund, Henningsvær, Svolvær og Brettesnæs. Norske oljetanker med ca. 800.000 gallons olje, sildeoljefabriker m.m. ble ødelagt og endel NS folk tatt med og satt i engelsk fengsel i 4 ½ år. Der er nå falt dom mot en av disse fanger, hvor den norske stat ble frifunnet. Raidet ble utført av engelske skip og militære etter engelsk admiralitetsordre. En del norske var med som kjentmenn etc., derav "Kompani Linge", hvis nestkommanderende er avhørt som vitne (Linge er død) og forklarte at de opptrådte under engelsk kommando og i engelske uniformer. Den dengang fungerende forsvarsminister vitnet i april 1958. Han sa at hverken han eller andre medlemmer av regjeringen var varslet om raidene ("Operation Claymore").

I senere tid anføres uttalelser fra andre personer enn avtalens parter, de 2 overkommandoer. Ruge sier imidlertid som vitne i Skanckesaken, at avtalen i Trondheim gjaldt alle styrker under hans kommando. Han var forsvarssjef for alle 3 våpenarter. Og avtalen gjaldt "Samtlige norske stridskrefter" etter den avgjørende tyske tekst og "De norske stridskrefter" etter norsk tekst. Altså ingen unntagelser. Falkenhorst sa som vitne: "Kong Haakon hadde ikke rett til å begynne krig igjen". (Arbeiderbl. 31.7.1947). Det avgjørende er avtalen som sådan. Det er den som binder, ikke forutsetninger og referator. Har underskriveren (Ruges fullmektig) underskrevet på noe han var uenig i - og kunne fått rettet - rammes han av en hård kritikk. Tysk utkast ble lagt til grunn for avtalen. Norsk ønske om endring av § 4 (ærssord etc.) ble ikke imøttekommet.

-o-

-14-

Kopi er sendt Stortingets Protokollkomite, til hvem Forbundet har skrevet den 27. juni 1958 i en annen anledning.

Arbødigst

P.S.

Hvis rettsoppgjøret skulle kunne begrunnes med at Regjeringen førte krig fordi de glemt avtalen, kan da en nordmann straffes når han husket avtalen og ikke fikk vite at den var oppsagt eller glemt? Mange hevdet ved rettsoppgjøret at krigen var slutt 10. juni 1940. Men de underordnede domstoler fortiet det eller hevdet at tiltalte "nåtte" forstå det motsatte. Da Høyesterett forkastet en slik dom nyttedes siden uttrykket at tiltalte "forstod", undertiden med det tillegg "da han var en intelligent mann" eller liknende.

D.S.